

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

Bulletin of Science and Education

№8(26) 2024

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація
«Християнська академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 8(26) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public organization

"Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ",
Series" Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 8(26) 2024

Kiev – 2024

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 8(26) 2024. С. 1544

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 02.09.2024, № 1/9-24)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✚ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✚ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✚ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✚ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✚ Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✚ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✚ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✚ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✚ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✚ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✚ Косетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✚ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Литвинська Світлана Віталівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)

- ✚ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✚ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✚ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✚ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✚ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всевітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✚ Мізюк Вікторія Анатолівна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✚ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✚ Новік Крістіна Іванівна - керівник освітнього проєкту Teacher Education Манчестерського університету (Великобританія)
- ✚ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✚ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✚ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українського-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✚ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всевітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✚ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✚ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✚ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- ✚ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Сіявська Олена Олександрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
- ✚ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✚ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант(м. Дніпро, Україні)
- ✚ Степанова Наталя Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)
- ✚ Стратулат Наталя Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ, (Київ, Україна)
- ✚ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✚ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✚ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✚ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✚ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✚ Чікарькова Марія Юріївна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✚ Шандра Наталя Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✚ Шевель Інна Петрівна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✚ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✚ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✚ Янкович Олександра Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)
- ✚ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Миздренко О.М., Годун Н.І., Палієнко О.А.** 1033
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТРАВМАТИЗМУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
- Москаленко А.М.** 1052
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ В МАЙБУТНІХ УПРАВЛІНЦІВ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ
- Найда Р.Г., Панченко О.О.** 1064
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
- Поляк-Свергун М.М.** 1077
МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ І НАВИЧОК У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ
- Прокопів Л.М.** 1089
ОСОБЛИВОСТІ ДОБРОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ (90-ТІ РР. ХХ-ПОЧАТОК ХХІ ст.)
- Пупена В.Ю.** 1102
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ
- Радул О.С., Радул В.В., Михайліченко І.В.** 1113
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (20-І РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)
- Реброва Г.О., Галіцян О.А.** 1127
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
- Резунова О.С.** 1136
РОЗВИТОК НАВИЧОК РЕФЛЕКСІЇ ЯК НЕОБХІДНОГО КОМПОНЕНТА САМОЕФЕКТИВНОГО ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Ровенчак І.І., Котик Л.І.** 1145
АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ
- Самойленко О.А., Антонюк О.І., Патлайчук О.В.** 1159
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

УДК 911.3:378.016.011.3:(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8\(26\)-1145-1158](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8(26)-1145-1158)

Ровенчак Іван Ілліч доктор географічних наук, професор, професор кафедри економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79007, тел.: (032) 239-46-61, <https://orcid.org/0000-0002-1286-4581>

Котик Любов Іванівна асистент кафедри економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79007, тел.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. Розкрито актуальність викладання навчальної дисципліни «Загальна суспільна географія» у рамках освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розробленої у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Обґрунтовано роль та значення освітніх компонентів у становленні та оновленні освітніх програм через аналіз нормативних документів, які регламентують діяльність у сфері вищої освіти України. Наведено приклади аналізу ролі окремих навчальних дисциплін у набутті здобувачами освіти загальних і фахових компетентностей, розвиток м'яких навичок.

Наголошено, що навчальна дисципліна «Загальна суспільна географія» має давню традицію викладання у Львівському університеті, яка бере початок ще від заснування факультету та започаткування підготовки фахівців за спеціальністю «Географія».

Проаналізовано карту курсів освітньої програми «Середня освіта (Географія)» освітнього рівня «Бакалавр» та місце в ній «Загальної суспільної географії». Зосереджено увагу на аудиторне співвідношення нормативних дисциплін, взаємозв'язки (прямі й опосередковані) між нормативними освітніми компонентами програми.

Зазначено, що «Загальна суспільна географія», як освітня компонента предметного (географічного) блоку освітньої програми має тісні

зв'язки з дисципліна суспільно-географічного блоку та інтегральними освітніми компонентами, особливо з компонентами «Регіональна економічна і соціальна географія з дидактикою» і «Географія населення світу».

Означено, що метою навчальної дисципліни «Загальна суспільна географія» є оволодіння студентами знаннями з теоретичних, методичних та історичних аспектів суспільної географії, як однієї з базових складових географічної науки.

Схарактеризовано загальні й фахові компетентності набуття яких забезпечує вивчення навчальної дисципліни. Подано структуру курсу та головні теми лекційних і лабораторних занять. Розкрито програмні результати навчання, м'які навички набуття яких передбачено у курсі «Загальна суспільна географія».

Ключові слова: середня освіта, суспільна географія, освітня компонента, навички, програмні результати навчання, компетентності, структура курсу, м'які навички.

Rovenchak Ivan Illich Doctor of Geography, Professor, Professor Oleh Shabliy Department Economic and Social Geography Ivan Franko National University of Lviv, P. Doroshenko St., 41, Lviv, 79007, tel.: (032) 239-46-61, <https://orcid.org/0000-0002-1286-4581>

Kotyk Liubov Ivanivna assistant Oleh Shabliy Department Economic and Social Geography Ivan Franko National University of Lviv, P. Doroshenko St., 41, Lviv, 79007, tel.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

RELEVANCE OF TEACHING THE DISCIPLINE «GENERAL HUMAN GEOGRAPHY» IN HIGHER EDUCATION

Abstract. The relevance of teaching the discipline «General Human Geography» within the framework of the educational and professional programme «Secondary Education (Geography)» of the first (bachelor's) level of higher education developed at Ivan Franko National University of Lviv is revealed.

The role and importance of educational components in the formation and updating of educational programmes is substantiated through the analysis of regulatory documents governing activities in the field of higher education in Ukraine. Examples of the analysis of the role of individual disciplines in the acquisition of general and professional competencies by students and the development of soft skills are given.

It is emphasised that the discipline «General Human Geography» has a long tradition of teaching at Lviv University, which dates back to the foundation of the faculty and the beginning of training in the speciality «Geography».

The map of courses of the educational programme «Secondary Education (Geography)» of the educational level «Bachelor» and the place of «General Human Geography» in it are analysed. Attention is paid to the classroom ratio of normative disciplines, the relationship (direct and indirect) between the normative educational components of the programme.

It is noted that «General Human Geography», as an educational component of the subject (geographical) block of the educational programme, has close ties with the disciplines of the human-geographical block and integral educational components, especially with the components «Regional Economic and Social Geography with Didactics» and «World Population Geography».

It is noted that the purpose of the discipline «General Human Geography» is to provide students with knowledge of theoretical, methodological and historical aspects of human geography as one of the basic components of geographical science.

The general and professional competences, the acquisition of which is ensured by the study of the discipline, are described. The structure of the course and the main topics of lectures and laboratory classes are presented. The programme learning outcomes, soft skills of which are provided in the course «General Human Geography», are revealed.

Keywords: secondary education, human geography, educational component, skills, programme learning outcomes, competences, course structure, soft skills.

Постановка проблеми. Однією з нагальних проблем вищої освіти України є розроблення та впровадження в освітній процес конкурентоздатних освітньо-професійних програм (ОПП) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які відповідатимуть запитам ринку праці, задовольнятимуть освітні потреби й очікування здобувачів освіти, будуть орієнтовані на посилення і примноження економічного і військово-безпекового потенціалу держави. При їхньому розробленні важливим моментом є грамотний підбір освітніх компонентів, змістовне наповнення яких дає змогу студентам набути передбачуваних стандартом вищої освіти програмних результатів навчання, загальних і фахових компетентностей, уникнути професійної «дезорієнтації» та розчарування у виборі освітньої програми навчання. У рамках спеціальності середня освіта це завдання ускладнено необхідністю одночасного формування освітніми компонентами професійних і знанневих програмних результатів

навчання, набуття загальних, фахових та предметних компетентностей, формування у здобувачів освіти твердих і м'яких навичок, підготовка до педагогічної праці в умовах загальної непевності і невизначеності. Тому вивчення змісту, мети, структури та методики викладання за освітніми компонентами ОПП спеціальності 014 Середня освіта, однією з яких є предметна спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія) на часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ролі та значення освітніх компонентів у становленні, розвитку та оновленні ОПП предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) означена у нормативних документах, які регламентують діяльність у сфері вищої освіти України та напрацьована у галузевих науково-педагогічних дослідженнях.

У «Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»» (2020) [13] роль освітніх компонентів у якісній і професійній підготовці вчителів закладів середньої освіти подана у розрізі загальних компетентностей і трудових функцій (професійних компетентностей), якими має володіти вчитель. Їхнє набуття можливе лише за грамотного і гармонійного (з позиції збереження співвідношення фахових і предметних складових) поєднання освітніх компонентів у рамках підготовки здобувача освіти у вищій школі. Освітні компоненти мають забезпечити набуття таких загальних компетентностей: «здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина» [13, с. 6]; «здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня» [13, с. 6]; «здатність виявляти повагу і цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві» [13, с. 6]; «здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідного ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети» [13, с. 6]; «здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості» [13, с. 6]. З-поміж трудових функцій варто виділити: навчання учнів, партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу, участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища, управління освітнім процесом, безперервний професійний розвиток [13, с. 6-9].

«Візія майбутнього освіти і науки України» (2023) проголошує: «усупереч перешкодам освіта має стати ключем до відновлення відчуття надії і можливостей для майбутнього, допомагаючи людям знайти своє місце в нових реаліях» [1, с. 2] і означає принципи: «особистісно

орієнтована освіта; євроінтеграція і глобалізація; освіта формує (світоглядні орієнтири, широту світосприйняття, глибину мислення); освіта впродовж життя; освіта спрямована на утвердження української політичної нації та розвиток громадянського суспільства; безбар'єрна та інклюзивна освіта; співпраця з громадою; адаптивність до світу, який швидко змінюється; науково орієнтоване навчання; наука та інновації» [1, с. 5]. Впровадження цих принципів у вищу школу означає як трансформацію системи організації освітнього процесу так і змістовного і структурного наповнення освітніх компонентів ОПП, їх функціонального поєднання відповідно до вимог часу.

Роль освітніх компонентів в ОПП через їхню вагу у набутті результатів навчання та кваліфікації означено у «Методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів вищої освіти» (2020): «освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій)» [9, с. 5-6].

Концепцію освітніх компонентів, як складових елементів ОПП розкрито через поняття навчального плану та ролі в ньому нормативних і вибіркового дисциплін у «Положенні про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка (нова редакція)» (2024): «Нормативна частина є гарантованим мінімумом відповідного освітнього рівня. Обсяг нормативних навчальних дисциплін повинен відповідати стандарту вищої освіти в освітній програмі. Вибіркові навчальні дисципліни запроваджуються, як правило, у формі спеціальних навчальних курсів для поглиблення загальноосвітньої, фундаментальної та фахової (теоретичної і практичної) підготовки» [12, с. 7].

У «Проекті Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)» (2023) означено: «мінімум 50 % обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення формування загальних і спеціальних компетентностей» [14, с. 13-14]. Це означає вагу освітніх компонентів ОПП у досягненні цих результатів, необхідність їхньої актуальності, збалансованості, відповідності запитам професії.

Аспект освітніх компонентів у структурі ОПП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) розкрили Д. Мальчикова,

Р. Молікевич, О. Захаров, У. Борис (2022). Учені проаналізували 35 ОПП з предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) ОР «Бакалавр», які діють у закладах освіти України. Констатували: монопрограми більш популярні з-поміж здобувачів освіти, аніж комбіновані освітні програми [5, с. 64]; «фахові компетентності і програмні результати навчання, не дивлячись на їх значну кількісну розбіжність, мають спільні риси і загалом реалізують пропорційно 3 напрямки підготовки вчителя географії: педагогічна, предметна географічна і методична підготовка» [5, с. 65]; «в освітніх програмах, де географія є єдиною предметною спеціальністю, кількісний розподіл між обов'язковими компонентами предметного та педагогічного спрямування в середньому знаходиться на рівні 75% і 25%» [5, с. 67]. Вивчаючи освітні компоненти ОПП предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) вчені встановили: кількість освітніх компонентів загального циклу в досліджуваних ОПП закладів освіти коливається від 5 до 9 одиниць; середній розмір одного освітнього компоненту – від 3,3 до 6,0 кредитів ЄКТС; кількість кредитів освітніх компонентів фахової підготовки – від 116,5 до 144; кількість освітніх компонентів фахової підготовки – від 23 до 29; середній розмір освітнього компонента фахової підготовки – від 4,2 до 5,3 кредитів ЄКТС [5, с. 68]. Автори констатували: «загальна послідовність вивчення географічних освітніх компонентів є спільною для усіх ОПП: спочатку вивчаються дисципліни, які забезпечують базове розуміння фізичної та соціально-економічної географії, а далі за принципом «від загального до окремого» вивчається географія окремих складових географічної оболонки. ... логіка опанування географічних дисциплін на ОПП є схожою з логікою опанування шкільного курсу географії» [5, с. 68].

Роль окремих навчальних дисциплін у набутті здобувачами освіти загальних і фахових компетентностей, розвиток м'яких навичок розкрито у напрацюваннях О. Мамчур, І. Ванда, Л. Котик [7, 8], І. Ровенчак, Л. Котик [15]. Специфіка практичної підготовки майбутніх вчителів у закладах вищої освіти України ґрунтовно проаналізована у дослідженні Л. Лук'янова, М. Вовк, С. Соломаха, Ю. Грищенко [3]. Проблеми сучасної професійної підготовки вчителів географії підняті Д. Мальчиковою [4], публічного іміджу географічної науки Д. Мальчиковою, К. Мезенцевим [6].

Мета статті. Обґрунтувати актуальність викладання навчальної дисципліни «Загальна суспільна географія» у вищій школі у рамках ОПП «Середня освіта (Географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, проаналізувати її зміст і структуру, розкрити компетентності й програмні результати навчання набуттю яких вона сприяє.

Виклад основного матеріалу. Освітній компонент/навчальна дисципліна «Загальна суспільна географія» має давню традицію викладання

у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Вона впроваджена в освітній процес на географічному факультеті з часу його заснування і викладалася для спеціальності «Географія» (від 1945 р.) під назвами первинно «Вступ в економічну географію», «Основи економічної географії», а з відновленням незалежності України (1991) – «Основи соціально-економічної географії», «Основи суспільної географії». У цей період (до 2016 р.) навчання на спеціальності «Географія» передбачало отримання кваліфікації «Географ. Викладач/Вчитель географії», що давало змогу здобувачам освіти працювати у закладах середньої освіти. Перехід системи вищої освіти України на європейські стандарти, започаткування у межах спеціальностей ОПП та роз'єднання середньої освіти і географії у різні галузі науки (01 Освіта/Педагогіка і 10 Природничі науки) і спеціальності (014 Середня освіта і 106 Географія) зумовило формування і ліцензування (2017) на географічному факультеті Львівського університету ОПП «Середня освіта (Географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у рамках предметної спеціальності 014 Середня освіта (Географія), галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. У цій ОПП на правах традиції й спадковості, а також з урахуванням тісноти зв'язку між навчальним предметом «Географія» середньої школи [10] та майбутніми, послідовними за процесом вивчення, предметами географічного блоку, запроваджено освітній компонент «Загальна суспільна географія».

Навчальна дисципліна «Загальна суспільна географія» викладається для студентів першого курсу навчання ОПП «Середня освіта (Географія)» ОР «Бакалавр» предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) [11]. Вона входить до групи нормативних навчальних дисциплін циклу професійної і практичної підготовки. Загальний обсяг освітнього компоненту 120 год (4 кредити ЄКТС), що складає 1,67 % загального обсягу ОПП, 2,22 % обсягу нормативної частини ОПП, зокрема, 2,61 % обсягу нормативних дисциплін циклу професійної і практичної підготовки.

«Загальна суспільна географія» – предметна (географічна) освітня компонента, яка націлена на засвоєння студентами базових теоретико-методичних основ, концепцій, теорій і методів дослідження суспільної географії. Разом з нею до цього типу освітніх компонент ОПП входять природничо-географічні («Загальне землезнавство», «Загальна геоморфологія», «Кліматологія з основами метеорології», «Біогеографія та охорона природи», «Ландшафтознавство», «Гідрологія», «Загальна геологія», «Навчальна практика», «Природознавство») і суспільно-географічні дисципліни («Основи географічного українознавства», «Географія населення світу», «Краєзнавство») [11]. Вага навчальної дисципліни у

блоці предметних (географічних) освітніх компонентів ОПП циклу професійної і практичної підготовки – 6,67 % (загальний обсяг блоку 60 кредитів ЄКТС), у субблоці власне суспільно-географічних освітніх компонент – 26,67 %.

Разом з фаховими (педагогічними) освітніми компонентами («Вступ до педагогічної професії», «Педагогіка», «Педагогічна майстерність», «Педагогічна практика», «Освітнє право», «Загальна методика навчання географії», «Освітні технології») й інтегральними освітніми компонентами («Географія світового господарства з дидактикою», «Географія населення України з дидактикою», «Фізична географія України з дидактикою», «Фізична географія континентів і океанів з дидактикою», «Регіональна економічна і соціальна географія з дидактикою» «Економічна і соціальна географія України з дидактикою», «Екологія і освіта для сталого розвитку») вони формують цілісну систему підготовки фахівців за кваліфікацією «Бакалавр освіти. Вчитель географії».

За змістовою логікою ОПП, викладання «Загальної суспільної географії» передбачено у першому семестрі навчання на першому курсі ОР «Бакалавр» і ґрунтується на знаннях і навичках з економічної і соціальної географії, зокрема, і географії, загалом, набутих здобувачами освіти під час навчання у середній школі у розрізі навчального предмету «Географія» [10]. Водночас, ефективне засвоєння освітнього компоненту здобувачами освіти є основою набуття ними загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання на старших курсах у розрізі освітніх компонентів «Географія населення світу», «Краєзнавство», «Регіональна економічна і соціальна географія з дидактикою», «Географія світового господарства з дидактикою» та ін.

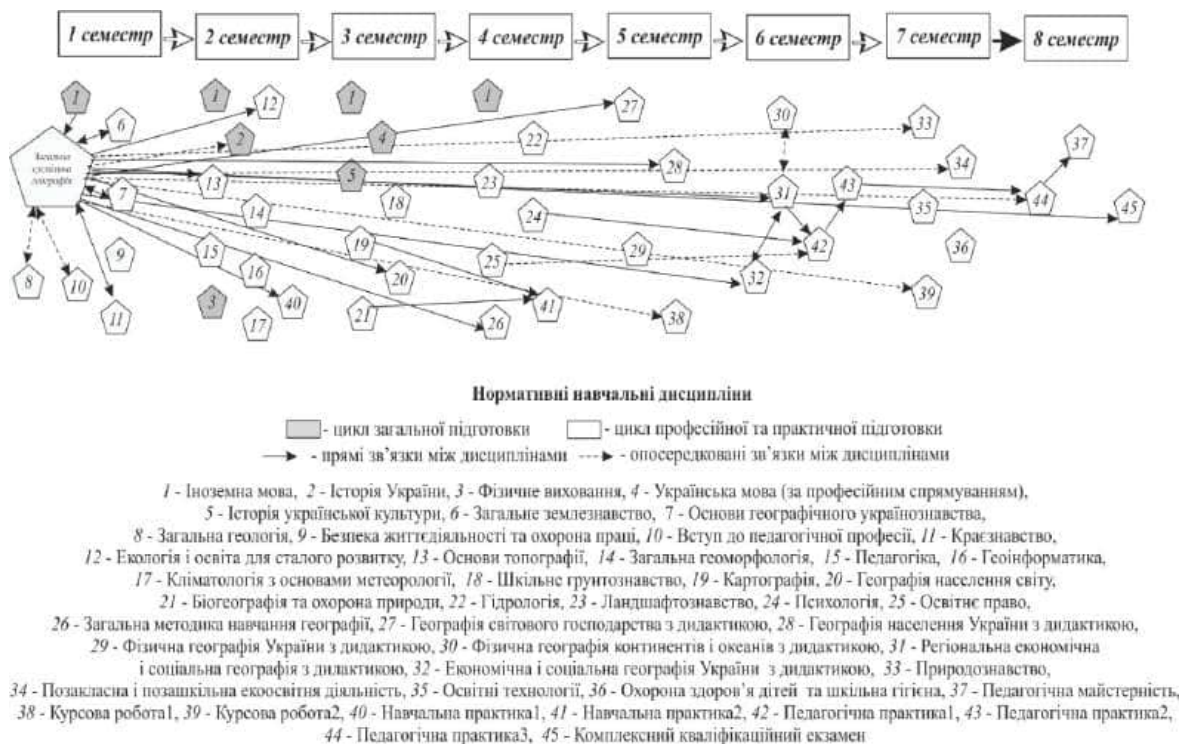
«Загальна суспільна географія» збалансована з природничо-географічним освітнім компонентом «Загальне землезнавство» ОПП [11] за обсягом (4 кредити ЄКТС, 120 год) і кількістю аудиторних годин (64 год.: 32 год. лекції і 32 год. лабораторних занять; 56 год. самостійної роботи). Її обсяг рівний іншому освітньому компоненту суспільно-географічної складової ОПП – «Географія населення світу» [11], що свідчить про їхню вагу і рівноцінність у набутті здобувачами освіти предметних результатів навчання суспільно-географічного спрямування.

Навчальна дисципліна має тісні змістові, функціональні, міжпредметні зв'язки з іншими освітніми компонентами ОПП і займає вагоме місце і значення у її структурі (рис. 1).

Навчальна дисципліна «Загальна суспільна географія» складається з трьох змістових модулів, що об'єднують понад 15 тем з теорії, історії, методології суспільної географії, які взаємодоповнюють одна одну.

Зміст курсу, як й інших освітніх компонентів ОПП [7, 15] розроблено на основі сучасних положень щодо підготовки фахівців у сфері середня освіта (географія), норм та традицій вищої університетської освіти («Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» [11]);, нормативних документів (Закон України «Про вищу освіту», «Проект стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) [14]) та ін.), напрацювань проф. Олега Шаблія (розробник і багатолітній викладач курсу на географічному факультеті Львівського університету) [16].

Рис. 1. «Загальна суспільна географія» у системі нормативних освітніх компонентів ОПП «Середня освіта (Географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

При розробці змісту і структури навчальної дисципліни враховано пропозиції до навчання географії у середній школі означені у «International Charter on Geographical education»: «Географічна освіта життєво необхідна для того, щоб озброїти нове покоління людей знаннями, навичками, уміннями та досвідом практичної діяльності, які, сумісно, дадуть змогу дбати про нашу планету, цінувати її та ухвалювати розумні рішення для її

добробуту» [17, с. 7]. Взято до уваги сучасні тенденції наукових досліджень в суспільній географії означені у праці S. Leng et al. «The Geographical Sciences During 1986-2015»: оцифрування міст (поселень), населення і перспективи розвитку, міграція населення, мобільність населення, адаптація населення, гендерні дослідження, суспільне здоров'я, урбаністичні дослідження, дослідження сільських територій; туризм; «центр-периферія»; довкілля проживання людини; світовий розвиток; глобальні і планетарні зміни, глобальні проблеми; політика використання земель, деградація земель і суспільний розвиток; проблеми регіонального розвитку, проблеми економічного розвитку та ін. [18; 2, с. 243-244].

Мета «Загальної суспільної географії»: оволодіти знаннями з теоретичних, методичних та історичних аспектів суспільної географії, як однієї з базових складових географічної науки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають знати:

- головні поняття і терміни суспільної географії;
- закони і закономірності суспільної географії;
- зв'язок суспільної географії з іншими географічними, природничими, суспільними науками;
- історію розвитку суспільної географії та місце в ній української суспільно-географічної думки;
- головні демо-соціально-географічні, економіко-географічні, політико-географічні концепції і теорії;
- класифікацію методів суспільно-географічних досліджень;
- сучасні тенденції розвитку суспільної географії.

вміти:

- працювати з науковими суспільно-географічними джерелами;
- аналізувати суспільно-географічні карти на предмет представлення тематичної інформації;
- укладати суспільно-географічні карти на задану тематику;
- орієнтуватися у потоці суспільно-географічної інформації, перевіряти її на об'єктивність;
- застосовувати на практиці методи суспільно-географічних досліджень.

Прослуховування курсу забезпечить набуття студентами системи компетенцій, які є критеріями оцінки якості знань та вмінь з курсу: «здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях»; «здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу»; «здатність

формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення»; «здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, локальному)»; «здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей»; «здатність збирати, аналізувати, обробляти географічну інформацію та перетворювати її за допомогою інформаційних технологій для навчальних завдань, аналізувати і добирати дидактичні та методичні матеріали (в тім числі карти, атласи, довідники, засоби візуалізації)» [11].

Головні теми курсу: «Об'єкт суспільної географії», «Предмет суспільної географії», «Структура і зв'язки суспільної географії», «Історичні особливості розвитку суспільної географії», «Класичний період розвитку суспільної географії», «Новий і новітній період розвитку суспільної географії», «Терміни і поняття суспільної географії», «Територія як головне поняття суспільної географії», «Закони і закономірності суспільної географії», «Теорії та концепції суспільної географії», «Географо-екологічні теорії і концепції», «Географо-демосоціальні теорії і концепції», «Геоелекономічні теорії і концепції», «Географо-політичні теорії, концепції та доктрини», «Методи досліджень суспільної географії».

Лабораторні роботи націлені на набуття здобувачами освіти програмних результатів навчання через опрацювання суспільно-географічної інформації у табличній і картографічній формах, працюючи над суспільно-географічними текстами та здійснюючи їх контент-аналіз, виконуючи індивідуальні суспільно-географічні дослідження методом спостереження, аналізу, узагальнення, соціологічних досліджень та ін.

Студенти у рамках курсу «Загальна суспільна географія» розвивають м'які навички: командна праця, лідерські навички, критичне мислення, творчі навички, креативність, гнучкість, чуйність до різноманіття тощо.

Висновки. «Загальна суспільна географія», як освітній компонент, займає вагоме місце у структурі освітньої програми «Середня освіта (Географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розробленої у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Вона входить до групи предметних (географічних) освітніх компонентів, які націлені на формування у майбутнього вчителя географії, просторово-

географічного уявлення про світ, місця в ньому людини, суспільства та особливостей його геопросторової організації на різних масштабних рівнях.

Література:

1. Візія майбутнього освіти і науки України, 2023. <https://mon.gov.ua/ua/viziya>.
2. Влах М., Котик Л. Теорія і методологія географічної науки: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 344 с.
3. Лук'янова Л.Б., Вовк М.П., Соломаха С.О., Грищенко Ю.В. Практична підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти: українські реалії і перспективи: наук.-аналіт. доповідь / за ред. Н.Г. Ничкало. Київ-Чернівці, 2023. 80 с.
4. Мальчикова Д.С. Професійна підготовка вчителів географії у контексті освітніх реформ і викликів глобалізації // Географічна наука та освіта: від констатації до конструктивізму: зб. наук. праць. Київ, 2018. С. 225-227.
5. Мальчикова, Д.С., Моликевич, Р.С., Захаров, О.О., Борис, У.З. Освітні програми підготовки вчителів географії: зміст, структура, реалізація автономії університетів // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Географічні науки. 2022. №17. С. 62-72. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2022-17-6>.
6. Мальчикова Д.С., Мезенцев К.В. Публічний імідж географії в контексті трансформації стандартів базової середньої освіти: досвід України і світу // Укр. геогр. журн. 2022. №1. С. 53-63. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.01.053>.
7. Мамчур О.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Актуальні організаційно-методичні особливості дисципліни «Регіональна економічна і соціальна географія світу» в контексті розвитку середньої і вищої географічної освіти // Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 9 (15). С. 752-769. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9\(15\)-752-769](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9(15)-752-769).
8. Мамчур О.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Формування системи суспільно-географічних знань в процесі викладання у вищій школі // Міжнародний науковий вісник: зб. наук. праць / ред. кол.: І.В. Артёмов (голова) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. Вип. 2(9). С. 254-266.
9. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Наказ МОН № 584 від 30.04.2020. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>.
10. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Географія», 10-11 класи. Рівень стандарту. 2022. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf>.
11. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2023. https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/OPP_014_Serednia_osvitaheohr._2023_6.02.pdf.
12. Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка (нова редакція), 2024. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu_Nova-redaktsiia_2024.pdf.
13. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», 2020. https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf.

14. Проект Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), 2023. <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-projekt-standartu-vishoyi-osviti-zi-specialnosti-014-serednya-osvita-na-pershomu-bakalavrskomu-rivni-vishoyi-osviti>.

15. Ровенчак І., Котик Л. Актуальність викладання навчальної дисципліни «Геокультура і геосвіта України» у вищій школі // Проблеми безперервної географічної освіти і картографія. 2021. Вип. 33. С. 69-77. DOI: 10.26565/2075-1893-2021-33-08.

16. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: підручник. Львів, 2012. 296 с.

17. International Chapter on Geographical education. 2016. https://www.igu-cge.org/wp-content/uploads/2019/03/IGU_2016_eng_ver25Feb2019.pdf.

18. Leng S. et al. The Geographical Sciences During 1986-2015 : From the Classics To the Frontiers. Singapore : Springer, 2016. 598 p.

References:

1. Viziia maibutnoho osvity i nauky Ukrainy [A vision of the future of education and science in Ukraine] (2023). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/viziya> [in Ukrainian].

2. Vlah, M., Kotyk, L. (2018). Teoriia i metodolohiia heohrafichnoi nauky: navch. posib. [Theory and methodology of geographical science: a textbook.]. Lviv: LNU im. I. Franka, 344. [in Ukrainian].

3. Lukianova, L.B., Vovk, M.P., Solomakha, S.O., Hryshchenko, Yu.V. (2023). Praktychna pidhotovka maibutnikh pedahohiv u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity: ukraïnski realii i perspektyvy: nauk.-analit. dopovid [Practical Training of Future Teachers in Higher Pedagogical Education Institutions: Ukrainian Realities and Prospects: Scientific and Analytical Report]. za red. N.H. Nychkalo. Kyiv-Chernivts. 80. [in Ukrainian].

4. Malchykova, D.S. (2018). Profesiina pidhotovka vchyteliv heohrafii u konteksti osvitnikh reform i vyklykiv hlobalizatsii [Professional training of geography teachers in the context of educational reforms and challenges of globalization]. Heohrafichna nauka ta osvita: vid konstatatsii do konstruktyvizmu: zb. nauk. prats. Kyiv. 225-227. [in Ukrainian].

5. Malchykova, D.S., Mezentsev, K.V. (2022). Publichnyi imidzh heohrafii v konteksti transformatsii standartiv bazovoi serednoi osvity: dosvid Ukrainy i svitu [Public Image of Geography in the Context of Basic Secondary Education Standards Transformation: Ukrainian and World Experience]. Ukr. heohr. zhurn. 2022. №1. S. 53-63. [in Ukrainian].

6. Malchykova, D.S., Molikeych, R.S., Zakharov, O.O., Borys, U.Z. (2022). Osvitni prohramy pidhotovky vchyteliv heohrafii: zmist, struktura, realizatsiia avtonomii universytetiv [Educational programs of geography teacher's training: content, structure, implementation of university autonomy]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia Heohrafichni nauky*. 17. 62-72. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2022-17-6>. [in Ukrainian].

7. Mamchur, O.I., Vanda, I.V., Kotyk, L.I. (2023). Aktualni orhanizatsiino-metodychni osoblyvosti dystsypliny «Rehionalna ekonomichna i sotsialna heohrafiia svitu» v konteksti rozvytku serednoi i vyshchoi heohrafichnoi osvity [Actual Organisational and Methodological Features of the Discipline «Regional Economic and Social Geography of the World» in the Context of Development of Secondary and Higher Geographical Education]. *Aktualni pytannia u suchasnii nauksi*. № 9 (15). S. 752-769. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9\(15\)-752-769](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9(15)-752-769). [in Ukrainian].

8. Mamchur, O.I., Vanda, I.V., Kotyk, L.I. (2014). Formuvannia systemy suspilno-heohrafichnykh znan v protsesi vykladannia u vyshchii shkoli [Formation of a system of human-geographical knowledge in the process of teaching in higher education]. *Mizhnarodnyi naukovyi visnyk: zb. nauk. prats. Red. kol: Artomov, I.V. (holova) ta in. Uzhhorod: DVNZ «UzhNU». Vyp. 2(9). 254-266. [in Ukrainian].*

9. Metodychni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity. Nakaz MON № 584 vid 30.04.2020 [Guidelines for the development of higher education standards. Order of the Ministry of Education and Science No. 584 of 30.04.2020]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>. [in Ukrainian].
10. Navchalna prohrama dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity «Heohrafiia», 10-11 klasy. Riven standartu [Curriculum for general secondary education institutions «Geography», grades 10-11. Level of the standard]. (2022). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf> [in Ukrainian].
11. Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita (heohrafiia)» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity (2023). [Educational and professional programme «Secondary Education (Geography)» of the first (bachelor's) level of higher education]. Lviv: LNU im. I. Franka. Retrieved from https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/OPP_014_Serednia_osvitaheohr._2023_6.02.pdf. [in Ukrainian].
12. Polozhennia pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu u Lvivskomu natsionalnomu universytetu imeni Ivana Franka (nova redaktsiia) (2024). Retrieved from https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu_Nova-redaktsiia_2024.pdf [in Ukrainian].
13. Profesiinyi standart za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)» (2020). [Professional standard for the professions «Primary school teacher of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)»]. Retrieved from https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf. [in Ukrainian].
14. Proekt Standartu vyshchoi osvity Ukrainy pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika, spetsialnosti 014 Serednia osvita (za predmetnymy spetsialnostiamy) [Draft Standard of Higher Education of Ukraine of the first (bachelor's) level of higher education in the field of knowledge 01 Education/Pedagogy, speciality 014 Secondary Education (by subject specialities)]. (2023). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-standartu-vishoyi-osviti-zi-specialnosti-014-serednya-osvita-na-pershomu-bakalavrskomu-rivni-vishoyi-osviti>. [in Ukrainian].
15. Rovenchak, I., Kotyk, L. (2021). Aktualnist vykladannia navchalnoi dystsypliny «Heokultura i heoosvita Ukrainy» u vyshchii shkoli [Relevance of Teaching the Discipline 'Geoculture and Geoeducation of Ukraine' in Higher Education]. *Problemy bezpererвної heohrafichnoi osvity i kartohrafiia*. Vyp. 33. 69-77. DOI: 10.26565/2075-1893-2021-33-08 [in Ukrainian].
16. Shablii, O.I. (2012). Osnovy suspilnoi heohrafiï: pidruchnyk [Fundamentals of Human Geography: a textbook]. Lviv. 296. [in Ukrainian].
17. International Chapter on Geographical education (2016). Retrieved from https://www.igu-cge.org/wp-content/uploads/2019/03/IGU_2016_eng_ver25Feb2019.pdf.
18. Leng S. et al. (2016). The Geographical Sciences During 1986-2015 : From the Classics To the Frontiers. Singapore : Springer. 598.

Журнал

«Вісник науки та освіти»

*(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 8(26) 2024

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.